

INFORMATION OM HANDEL MED OPTIONER, TERMINER OCH ANDRA DERIVATINSTRUMENT

Du som kund måste vara införstådd med bl.a. följande:

- att investeringar eller andra positioner i derivatinstrument sker på egen risk och det är därför viktigt att du förstår derivatinstrumentens egenskaper och risker innan du investerar i dem
- att du som kund själv noga måste sätta dig in i informationen om aktuellt derivatinstrument och dess egenskaper och risker, samt värdepappersföretagets allmänna villkor för handel med finansiella instrument
- att det vid handel med finansiella instrument är viktigt att kontrollera all rapportering avseende dina transaktioner, innehav och positioner samt omgående reklamera eventuella fel
- att det är viktigt att fortlöpande bevaka värdeförändringar på innehav och positioner i aktuella instrument och vara beredd på att snabbt agera
- att du som kund måste uppfylla säkerhetskrav inom avtalade ramar
- att du som kund själv måste initiera de åtgärder som erfordras för att minska risken för förluster

1. ALLMÄNT OM HANDEL OCH RISKER MED DERIVATINSTRUMENT

Man kan beskriva handel med derivat-instrument som handel med eller förflyttning av risker. Den som exempelvis befarar en kursnedgång på marknaden kan köpa säljoptioner som ökar i värde om marknaden faller. För att minska eller slippa risken för kursnedgång betalar köparen en premie, d.v.s. vad optionen kostar. Derivatinstrument klassificeras som så kallade komplexa finansiella instrument. Komplexa finansiella instrument kan vara förenade med en högre risknivå än icke-komplexa finansiella instrument och det kan också vara svårare att förstå riskerna med komplexa finansiella instrument.

Handel med derivatinstrument är förknippad med särskilda risker, vilka beskrivs övergripande i detta informationsdokument. Du som kund ansvarar själv för riskerna i dina investeringar och måste därför själv ta del av och skaffa dig kännedom om de villkor, faktablad, prospekt eller liknande, som gäller för handel med sådana instrument och om instrumentens egenskaper samt de risker som de är förknippade med. Du kan få informationen via det värdepappersföretag som du har anlitat. Du måste också fortlöpande bevaka dina investeringar (positioner) i sådana instrument. Detta gäller även om du fått investerings-rådgivning vid investeringstillfället. Information för bevakning (kursuppgifter m.m.) kan fås t.ex. via handelsplatsernas hemsidor, i dagstidningar och andra media samt från det värdepappers-företag som du har anlitat. Om du själv förvaltar dina investeringar och det skulle visa sig behövas, är det ditt eget ansvar att vara beredd att snabbt vidta åtgärder, exempelvis genom att se över dina investeringar och göra en bedömning om det finns skäl att t.ex. ställa ytterligare säkerhet eller att avsluta

dina investeringar i derivatkontrakt (kvitta ut eller stänga dina positioner).

Det finns både standardiserade och icke-standardiserade derivatkontrakt. Handeln med standardiserade derivat sker vid en handelsplats, som också är den som bestämmer vilka villkor som ska gälla för de standardiserade derivatkontrakten. I handelsplatsens produktbeskrivningar finns information som närmare beskriver villkoren för sådana derivat, innefattande t.ex. de underliggande tillgångarna, löptiden och lösenpriset. Icke-standardiserade derivat kan handlas vid en handelsplats eller mellan två parter (eng. Over the counter, OTC), d.v.s. direkt mellan köpare och säljare.

För ytterligare information om handel med finansiella instrument i allmänhet, olika riskbegrepp och riskresonemang, se även INFORMATION OM EGENSKAPER OCH RISKER AVSEENDE FINANSIELLA INSTRUMENT.

2. KARAKTÄRISTISKA EGENSKAPER HOS DERIVATINSTRUMENT

Handel med derivat kräver särskild sakkunskap. För den som avser att handla med derivatinstrument är det därför viktigt att uppmärksamma följande karaktäristiska egenskaper hos sådana instrument.

Konstruktionen av derivatinstrument gör att prisutvecklingen på den underliggande tillgången får genomslag i kursen eller priset på derivatinstrumentet. Detta prisgenomslag är ofta kraftigare i förhållande till insatsen (erlagd premie) än vad värdeförändringen är på den underliggande tillgången. Prisgenomslaget kallas därför hävstångseffekt och kan leda till större förlust på derivatinstrumenten jämfört med värdeförändringen på

INFORMATION OM HANDEL MED OPTIONER, TERMINER OCH ANDRA DERIVATINSTRUMENT

den underliggande tillgången, om prisutvecklingen på den underliggande tillgången blir annorlunda än den förväntade. Hävstångseffekten kan också leda till större vinst på insatt kapital än om investeringen hade gjorts direkt i den underliggande tillgången. Hävstångseffekten varierar beroende på derivatinstrumentets konstruktion och användningssätt. Stora krav ställs därför på bevakningen av prisutvecklingen på derivatinstrumentet och på den underliggande tillgången. Du som investerare bör vara beredd att agera snabbt, ofta under dagen, om investeringen i derivatinstrument skulle komma att utvecklas negativt. Det är också viktigt att du i din riskbedömning beaktar att det kan vara svårare att avveckla en position/ett innehav vid en negativ prisutveckling. Exempel på finansiella instrument med hävstång är bevis/certifikat och warranter.

Den part som åtar sig en förpliktelse genom att utfärda en option eller ingå ett terminsavtal är från början tvungen att ställa säkerhet för sitt åtagande. I takt med att priset på den underliggande tillgången utvecklas uppåt eller nedåt och således värdet på derivatinstrumentet ökar eller minskar, skiftar också kravet på säkerhet. Ytterligare säkerhet i form av en tilläggs-säkerhet kan därför komma att krävas. Hävstångseffekten gör sig således gällande även på säkerhetskravet, som kan förändras snabbt och kraftigt. Om inte du som kund ställer tillräcklig säkerhet, kan motparten eller värdepappersföretaget ha förbehållit sig rätten att, utan att ta kontakt med dig som kund, avsluta investeringen (stänga positionen) för att minimera skadan. Som kund bör du således noga följa prisutvecklingen även med avseende på säkerhetskravet för att undgå en ofrivillig stängning av positionen.

Löptiden för derivatinstrument kan variera från mycket kort tid upp till flera år. Vissa derivat är s.k. open-ended och löper utan någon fastställd slutdag. Prisförändringarna är ofta störst på instrument med kort löptid. Priset på t.ex. en innehavd option sjunker i allmänhet allt snabbare mot slutet av löptiden p.g.a. att det s.k. tidsvärdet avtar. Du som kund bör därför bevaka även löptiden på derivatinstrumenten noga.

3. ANVÄNDNING AV DERIVATINSTRUMENT

Derivatinstrument är en form av avtal (kontrakt) där själva avtalet är föremål för handel på kapitalmarknaden. Derivatinstrumentet är knutet till en underliggande tillgång eller ett underliggande värde. Denna tillgång eller detta värde kan utgöras av ett finansiellt instrument, någon annan tillgång med ekonomiskt värde, t.ex. valuta eller råvara, eller någon form av värdemätare, t.ex. ett index. Derivatinstrument kan användas för att skapa ett skydd mot en oönskad

prisutveckling på den underliggande tillgången. De kan också användas för att uppnå vinst eller avkastning med en mindre kapitalinsats än vad som krävs för att göra en motsvarande affär direkt i den underliggande tillgången. Derivatinstrument kan också användas för andra syften. Användningen av derivatinstrument bygger på en viss förväntning om hur priset på den underliggande tillgången kommer att utvecklas under en viss tidsperiod. Innan handel påbörjas med derivatinstrument är det således viktigt att du som kund säkerställer att du förstår syftet med det aktuella derivatinstrumentet och vilken prisutveckling på den underliggande tillgången som du förväntar dig samt grundat på detta väljer rätt derivatinstrument eller kombination av sådana instrument.

4. OLIKA SLAG AV DERIVATINSTRUMENT

4.1. OPTIONER

En option är ett avtal som innebär att den ena parten (utfärdaren av ett optionskontrakt) åtar sig att köpa eller sälja den underliggande tillgången av eller till den andra parten (innehavaren av kontraktet) till ett på förhand bestämt pris (lösenpriset). Optioner finns av olika slag. Köpoptioner (eng. call options) ger innehavaren rätt att inom en viss tidsperiod köpa den underliggande tillgången, t.ex. redan utgivna aktier, till ett på förhand bestämt pris. Säljoptioner (eng. put options) ger omvänt innehavaren rätt att inom en viss tidsperiod sälja de underliggande tillgångarna till ett på förhand bestämt pris. Mot varje förvärd option svarar en utfärdad option. Avtalet kan, beroende på slag av option, antingen utnyttjas när som helst under löptiden (amerikansk option) eller endast på slutdagen (europeisk option). Innehavaren betalar en ersättning (premie) till utfärdaren och får en rätt att utnyttja kontraktet men har ingen skyldighet att göra det. Utfärdaren är däremot skyldig att infria kontraktet om innehavaren begär det (löser optionen). Avgörande för optionens värdeutveckling är normalt värdeutvecklingen på den underliggande tillgången.

Risken för den som förvärvar en option är att optionen minskar i värde eller förfaller värdelös på slutdagen, om inte riskbegränsande åtgärder vidtas. Om optionen förfaller värdelös är den premie som betalades för optionen vid förvärvet helt förbrukad. Utfärdaren av en option löper en risk som i vissa fall kan vara obegränsat stor, om inte riskbegränsande åtgärder vidtas. Kursen på optioner påverkas av kursen på motsvarande underliggande tillgång i samma eller motsatt riktning, men oftast med större kurssvängningar och pris-påverkan än dessa.

INFORMATION OM HANDEL MED OPTIONER, TERMINER OCH ANDRA DERIVATINSTRUMENT

Exempel på olika typer av optioner är aktieoptioner, aktieindexoptioner, ränte-optioner och valutaoptioner. Den mest omfattande handeln i aktieoptioner sker på handelsplatser. Där förekommer även handel med aktieindexoptioner. Dessa indexoptioner ger vinst eller förlust direkt i kontanter (kontantavräkning) utifrån utvecklingen av ett underliggande index.

4.2. TERMINER

En termin innebär att parterna ingår ett ömsesidigt bindande avtal med varandra om köp respektive försäljning av en underliggande tillgång till ett på förhand avtalat pris och med leverans eller annan verkställighet, t.ex. kontantavräkning, av avtalet vid en i avtalet angiven tidpunkt (stängningsdagen). Någon premie betalas inte eftersom båda parter har motsvarande skyldigheter enligt avtalet.

Det finns två huvudsakliga typer av terminer: futures och forwards. Skillnaden mellan en future och en forward består i hur avräkningen går till, det vill säga när man som part i ett kontrakt får betalt eller betalar beroende på om positionen gett vinst eller förlust. För en future sker en daglig avräkning i form av löpande betalningar mellan köpare och säljare på basis av värdeförändringen dag för dag av den underliggande tillgången. För en forward sker avräkning först i anslutning till instrumentets slutdag.

Exempel på olika typer av terminer är aktieterminer, aktieindexterminer, råvaru-terminer och valuta-terminer.

4.3. SWAPAVTAL

Ett swapavtal innebär att parterna kommer överens om att löpande erlagga betalningar till varandra, exempelvis beräknade på fast respektive rörlig ränta (ränteswap), eller att vid en viss tidpunkt utbyta (eng. to swap) någon form av egendom med varandra, t.ex. olika slag av valutor (valutaswap), aktier (aktieswap) eller råvaror (råvaruswap).

4.4. WARRANTER

Handel förekommer också med vissa köp- och säljoptioner med längre löptider, i Sverige vanligen kallade warranter. Warranter skiljer sig även från optioner och terminer på så sätt att de är utgivna av en emittent, vanligen en bank eller ett värdepappersbolag, och handlas på handelsplatser. Warranter kan utnyttjas för att köpa eller sälja underliggande tillgång, men i praktiken används de för att ta del av warrantens värdeutveckling utan att den underliggande tillgången köps eller säljs. Om warranten har haft en positiv värdeutveckling kan innehavaren lösa in warranten på

lösensdagen och enbart erhålla en kontant avräkning motsvarande warrantens prisökning.

Warranter ska inte blandas ihop med teckningsoptioner – som på engelska kallas subscription warrants. Teckningsoptioner kan inom en viss tidsperiod utnyttjas för teckning av motsvarande nyutgivna värdepapper

4.5. CERTIFIKAT/BEVIS

Ett certifikat (vilket också kan kallas bevis) är ett värdepapper som är upptaget till handel på en handelsplats och vars värde, liksom andra derivatinstrument, följer värdet av en underliggande tillgång. De är vanligtvis strukturerade så att de består av dels en obligationsdel, dels en derivatdel, vilka ger en exponering mot den underliggande tillgången. Den underliggande tillgången kan bland annat vara en enskild aktie, råvara, ränta, valuta, index eller en korg av traditionella tillgångar.

Certifikat kan vara strukturerade så att det finns begränsningar avseende hur stor avkastning de kan ge eller hur mycket de kan falla i värde. De kan även struktureras så att certifikaten ger avkastning i en marknad utan stora kurssvängningar.

Certifikat har ibland ett s.k. kursfallsskydd som gör att den underliggande tillgången kan sjunka i värde innan förlust uppstår.

Något som särskiljer certifikat från vissa andra typer av värdepapper är att den underliggande tillgången kan vara en mer alternativ tillgång, vilken annars kan vara svår att investera i eller exponera sig emot genom andra slags finansiella instrument. Sådana alternativa tillgångar kan t.ex. vara kryptotillgångar och speciella index som saknar direkt finansiell koppling (ex. ESG-index).

4.5.1. HÄVSTÅNGSCERTIFIKAT

I vissa certifikat, s.k. hävstångscertifikat eller bull- & bear-certifikat, finns en konstant, daglig hävstång inbyggd. Hävstången kan variera i storlek mellan olika hävstångscertifikat och den kan ibland vara mycket hög. I vissa hävstångscertifikat kan hävstången uppgå till en faktor om 20, vilket innebär att en prisförändring i den underliggande tillgången medför en 20 gånger så kraftig prisförändring i hävstångscertifikatet. Du som kund bör vara uppmärksam på att spreaden, d.v.s. skillnaden mellan köp- och säljkursen, för hävstångscertifikat kan vara stor.

I hävstångscertifikat brukar det finnas derivatinslag, där certifikatet kan vara strukturerat så att det har inslag av

INFORMATION OM HANDEL MED OPTIONER, TERMINER OCH ANDRA DERIVATINSTRUMENT

t.ex. en swap, en termin och/eller en köp- eller sälloption. Utvecklingen på hävstångs-certifikatet brukar också vara beroende av en underliggande tillgång, t.ex. en aktie, ett index eller en råvara.

4.5.2. AUTOCALLS

Autocalls är en typ av instrument strukturerade för att ge möjlighet till en avkastning i en sidledes marknad (en marknad utan stora kurssvängningar) eller måttligt fallande marknad. Risker för att en stor del eller hela av det nominella beloppet går förlorat kan vara betydande vid en investering i en autocall. Vanligtvis erbjuds autocalls med ett villkorat kapitalskydd ner till en viss nivå, barriär. Detta skydd upphör om barriären underskrids.

4.5.3. TRACKERS

Trackers är en produkt som är upptagen till handel på en handelsplats och som följer värdeförändringen i en underliggande tillgångs prisrörelse. Den underliggande tillgången kan t.ex. vara en aktie, ett aktieindex, en råvara, en valuta eller en kombination av olika underliggande tillgångar. Trackers har vanligtvis inget fastställt slutdatum. Det kallas open-ended, och innebär att de löper tillsvidare eller fram till dess att emittenten eventuellt väljer att avnotera värdepappret. Trackers kan antingen generera möjlighet till avkastning i stigande marknad alternativt nedåtgående marknad.

4.5.4. KREDITBEVIS/RÄNTEBEVIS

Ett kreditbevis (vilket också kan kallas räntebevis) är ett bevis som är kopplat till kreditrisken i t.ex. ett bolag, en korg av bolag eller ett kreditindex. Ett kreditbevis avkastning är beroende av kupongnivån, underliggande kreditrisk samt kredithändelser. En kredithändelse kan bl.a. vara dröjsmål med betalningar eller att bolaget försätts i företagsrekonstruktion eller konkurs. Om kredithändelser sker minskas det belopp som betalas ut till innehavaren på kreditbevisets slutdag. Om tillräckligt många kredithändelser sker kan kreditbevisets nominella värde gå förlorat helt och hållet. Om ett kreditbevis har ett kursfallsskydd utgörs det av hur många kredithändelser som kan ske för underliggande kreditkorg innan förlust uppstår.

4.5.5. KOMBINERADE DERIVATINSTRUMENT

Derivatinstrumenten kan kombineras på visst sätt för att skapa en exponering i syfte att uppnå ett visst ekonomiskt resultat i förhållande till den förväntade prisutvecklingen på den underliggande tillgången.

Vid handel i kombinerade produkter är det viktigt att sätta sig in i produktens olika beståndsdelar och hur

dessa samverkar. I vissa fall kan beståndsdelarnas samverkan innebära en högre risk än varje beståndsdel för sig. En närmare beskrivning av en viss produkts olika beståndsdelar och på vilket sätt dessa samverkar kan fås från bl.a. utfärdande emittent eller värdepappersföretaget.

Ytterligare allmän information om olika typer av finansiella instrument och handel med finansiella instrument jämte förslag till ytterligare litteratur på området återfinns också t.ex. på Konsumenternas bank- och finansbyrås hemsida, www.konsumenternas.se och på SwedSecs hemsida, www.swedsec.se.

Information om enskilda finansiella instrument och dess emittenter finns i utgivna prospekt, som lättas kan hittas på den aktuella handelsplatsens hemsida och www.mangold.se.